RubenWillaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Molenstraat
(Kluisbergen, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2018L20
December 2018

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 2: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Wouter Van Goidsenhoven

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2018
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1 Programma van maatregelen 6

1.1 Administratieve gegevens 6
1.2 Synthese 8
1.3 Gemotiveerd advies 10
1.4 Conclusie 10

2 Bibliografie 11

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadasternummers (Bron: Geopunt).....7

TABELLENLIJST

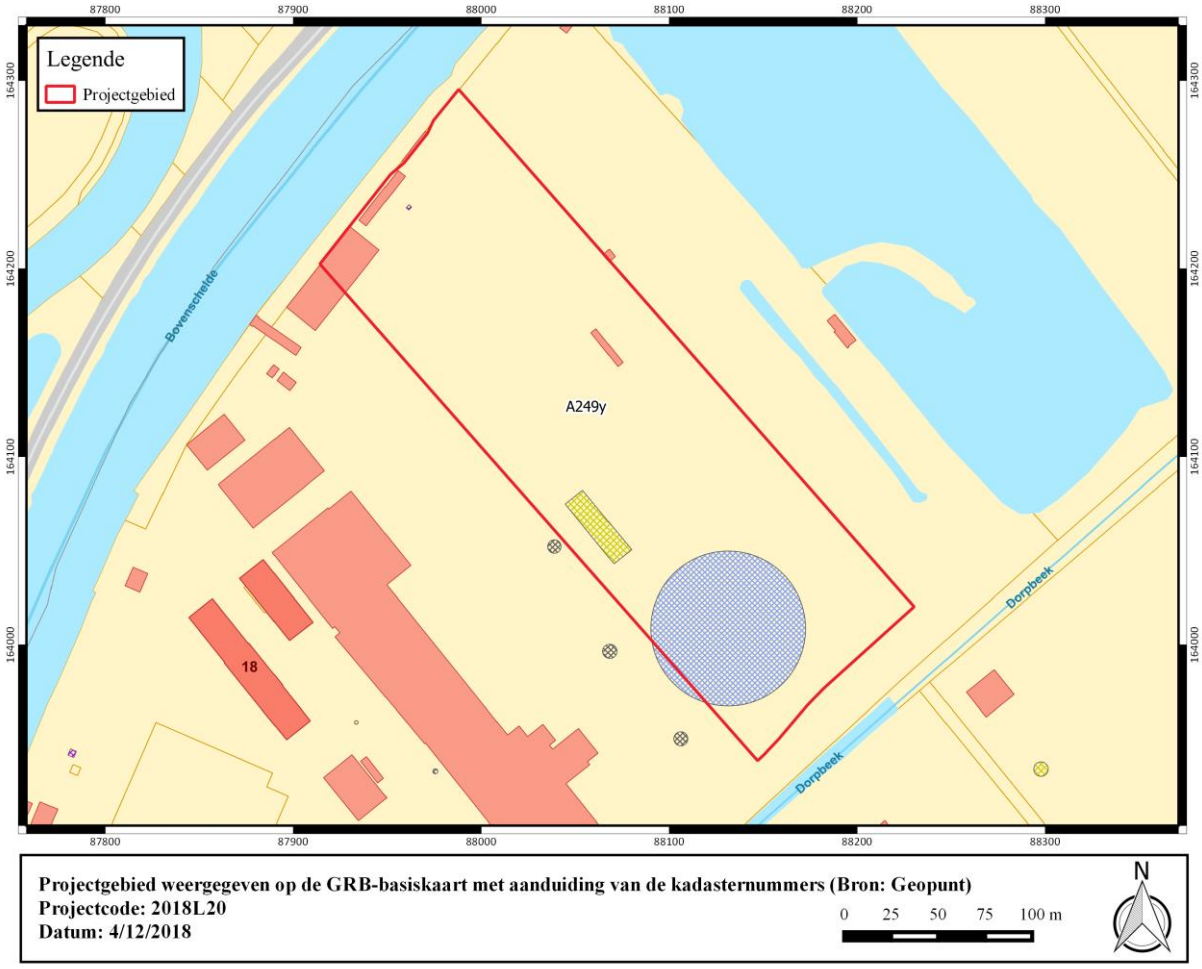
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek. 6

1 Programma van maatregelen

1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De naam en het adres of maatschappelijke zetel van de initiatiefnemer	Antea Group Siemenslaan 12 8020 Oostkamp	
b) Het erkenningsnummer van de erkende archeoloog	OE/ERK/Archeoloog/2015/00043	
c) De naam en het adres of maatschappelijke zetel van de erkende archeoloog	Janiek De Gryse Ten Briele 14 bus 15 8200 Sint-Michiels-Brugge	
d) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Kluisbergen
	Deelgemeente	Ruien
	Postcode	9690
	Adres	Molenstraat 9690 Ruien
	Toponiem	Molenstraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X_{min} = 87758 Y_{min} = 163903 X_{max} = 88370 Y_{max} = 164329
e) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Kluisbergen, Afdeling 1, Sectie A, nr. 249y Figuur 1	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadasternummers (Bron: Geopunt).

1.2 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwbouwproject aan de Molenstraat te Ruien, deelgemeente van Kluisbergen. Het plangebied is ca. 4,7 ha groot en ligt heden braak. Recent is het terrein opgehoogd en bouwrijp gemaakt. Deze ophoging van het terrein vormde reeds onderwerp van een archeologienota met ID 5428 Hierbij werd het terrein integraal 0,5 m tot 0,8 m opgehoogd. De geplande werken omvatten de constructie van een nieuw bedrijfsgebouw met een oppervlakte van ca. 1,9 ha, gefundeerd op palen, een nieuwe laad- en loskade en omliggende verharding.

Landschappelijk gezien is het plangebied gelegen in de Scheldevallei. Op het DHMV en de Quartairgeologische kaart is duidelijk te herkennen dat het terrein gelegen is in de stroomvlakte van de Schelde. Ten zuiden van het plangebied bevindt zich een Tertiaire getuigenheuvel waar o.a. de Kwaremont deel van uitmaakt. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van Holocene fluviatiele afzettingen die rusten op de Pleistocene sequentie. De bodemkaart geeft ter hoogte van het plangebied geen informatie weer over het sediment. Het terrein staat gekarteerd als 'bebouwd'. De bodem rondom het plangebied bestaat uit hydromorfe klei, ook zijn verschillende polygonen 'opgehoogde gronden' gekarteerd. Deze gegevens impliceren een situatie waarbij organische afzettingen (veen) afgedekt kunnen zijn door de Holocene kleiafzettingen. Booronderzoek op belendende percelen heeft inderdaad de aanwezigheid van veen bevestigd, dit bevindt zich echter op een diepte van 8m tot 4m onder het huidige maaiveld. Op basis van het DHMV kan vermoed worden dat het oorspronkelijke maaiveld van het terrein zich situeerde op een hoogte van ca. 12 m TAW. Eind de jaren '50 werd, in het kader van de bouw van de energiecentrale, het terrein met gemiddeld 1,40 m opgehoogd. Gelet de recente ophoging in het kader van het opnieuw bouwrijp maken van het terrein in 2017 werd het terrein nogmaals opgehoogd met een pakket van ca. 20 tot 70 cm dik. Dit betekent dat het huidige maaiveld ca. 2 m hoger ligt dan het oorspronkelijke maaiveld. [1] In het kader van de ontwikkeling van het nieuwe industrieterrein op de percelen van de voormalige energiecentrale wordt ten zuiden van dit terrein een nieuwe wegenis aangelegd. Teneinde een evaluatie te kunnen maken van de bodemopbouw werd, net ten zuiden van het huidige plangebied, een landschappelijke boring gezet (boring 20 in archeologienota met ID 3806). Hierbij werd vastgesteld dat het terrein tot op een diepte van ca. 1,4 m t.o.v. het maaiveld is verstoord.[2] Ook werd in het kader van de geplande ontwikkeling een beschrijvend bodemonderzoek uitgevoerd. Uit de boorstaten blijkt inderdaad dat op de terreinen van de voormalige centrale een pakket grond werd opgevoerd, waarin baksteen, keien en sintels waargenomen werden. Tijdens dit BBO is vastgesteld dat delen van het terrein en grondwater vervuild zijn met cyanide, minerale olie, arseen, zware metalen en PAK's.[3] In het kader van deze verontreiniging zijn delen van het terrein reeds gesaneerd.

Cartografische bronnen wijzen op een relatief ruraal karakter van het plangebied en de omgeving. Op de Ferrariskaart is het hele gebied langs de Schelde ingetekend als natte weide. De terreinen ten zuiden hiervan zijn in gebruik als akker, binnen de contouren van het plangebied of in direct nabijheid is geen bebouwing afgebeeld. Gelet de natte situatie was het terrein in het verleden vermoedelijk minder geschikt voor bewoning, andere activiteiten kunnen uiteraard niet uitgesloten worden. De orthofotosequentie geeft een evolutie weer binnen de contouren van het plangebied. Op het terrein was een thermische steenkoolcentrale gevestigd. Deze infrastructuur wordt in 1958 gebouwd en stelselmatig uitgebreid. Op het luchtbeeld van begin de jaren '70 is nog geen koeltoren gebouwd. Deze is pas te herkennen op het luchtbeeld

[1] De Kreyger et al., 2017, Kluisbergen-Avelgemstraat, p. 20
[2] De Kreyger et al., 2017, Kluisbergen-Herpelgem,2017C262,pp. 57-58
[3] Beschrijvend booronderzoek Electrabel Centrale Ruien 11/004746, pp. 224

van de jaren ’80. Op de foto van 2000-2003 is zichtbaar dat de silos en andere infrastructuur tegen de Schelde gesloopt is. Op het luchtbeeld van 2017 is zichbaar dat het grootste deel van de infrastructuur reeds is gesloopt. De koeltoren werd in de zomer van 2017 neergehaald met behulp van explosieven. De impact van zowel de bouw als sloop van de elektriciteitscentrale is niet gekend, maar zal ongetwijfeld significant geweest zijn.

Op het plangebied zijn geen archeologische vindplaatsen gekend. In de ruime omgeving zijn aanwijzingen voor continue menselijke aanwezigheid vanaf het mesolithicum. Ongeveer een halve kilometer ten noordoosten van het plangebied, aan de overzijde van de Schelde, werden bij verschillende onderzoekscampagnes in het kader van de verbreding en vernieuwing van de plaatselijke sluis op de Schelde, materiële resten van menselijke aanwezigheid vanaf het mesolithicum en bewoning vanaf het neolithicum tot in de middeleeuwen waargenomen. Naast resten van bewoning werden ook sporen van crematie en begraving in de Romeinse tijd en begraving in de vroege middeleeuwen onderzocht (CAI 70627, CAI 70895, CAI 71116 & CAI 165481). Resten in het alluvium werden in hoofdzaak aangetroffen in een veenlaag, die zich op enige diepte onder jongere kleiafzettingen bevindt en mede verantwoordelijk is voor een relatief goede bewaring van organische resten.

Op circa 1 km ten zuidwesten van het onderzoeksgebied zijn bij verschillende onderzoeken op de site ‘Rosalinde’ bewoningssporen uit de vroege en late ijzertijd, Romeinse periode en vroege middeleeuwen onderzocht. Bij dit onderzoek is tevens een finaal-paleolithische steentijdsite aangetroffen.

Daarnaast werd er in de omgeving van het plangebied verspreid lithisch materiaal gerecupereerd (CAI 159870, CAI 159316 & CAI 500411). Ook één kilometer ten westen van het plangebied werden bij een proefsleuvenonderzoek in 2015 materiële resten gerecupereerd en sporen aangesneden die te dateren zijn in de metaaltijden, Romeinse periode en middeleeuwen. Ook hier werden verspreid over het terrein enkele silexafslagen gerecupereerd (CAI 215572). Naast onderzoek met ingreep in de bodem wijst vondstmateriaal gerecupereerd bij veldprospecties en toevalsvondsten in hoofdzaak op menselijke aanwezigheid in de omgeving in de steentijden en Romeinse periode.

Concreet is er ter hoogte van het plangebied, op basis van de landschappelijke situatie en de gekende waarden, een trefkans inzake bewaard archeologisch erfgoed. De verwachting bestaat in hoofdzaak uit vondstenarcheologie. Inzake sporen van bewoning in het alluvium is de verwachting eerder laag vanwege de waterverzadigde toestand. Op basis van bodemkundige gegevens, de aard van de geplande werken, de aanwezige ophoging en de veronderstelde mate van verstoring wordt bijkomend archeologisch onderzoek als weinig zinvol beschouwd.

1.3 Gemotiveerd advies

Met betrekking tot de geplande werken aan de Molenstraat te Kluisbergen worden geen verdere onderzoeksdaden aanbevolen.

Op basis van het DHMV, boorgegevens van nabijgelegen landschappelijk bodemonderzoek , beschrijvende bodemonderzoeken en de reeds uitgevoerde sanering en daaropvolgende ophoging kan met zekerheid gesteld worden dat het terrein gemiddeld ca. 2 m is opgehoogd ten opzichte van het oorspronkelijke maaiveld. Dit betekent dat enkel de paalfunderingen voor het nieuwe gebouw het bodemarchief bedreigen. De ingrepen voor de omgevingsinrichting, loskade en vloerplaat van de nieuwbouw vinden allen integraal plaats in het ophogingspakket. De impact op het bodemarchief is aldus beperkt.

Tevens dient rekening gehouden te worden met de reeds uitgevoerde ingrepen op het terrein. De impact van de voormalige koeltoren en andere infrastructuur is zichtbaar op het lokale DHMV. De koeltoren werd gerealiseerd door middel van betonpalen tot 6 meter diepte. Ook de reeds uitgevoerde saneringswerken zullen bijgedragen hebben tot een toegenomen mate van versnippering van het bodemarchief. Eventueel aanwezig veen onder de klei zal met enige zekerheid aangetast zijn door deze diepere ingrepen en de (tijdelijke) wijzigingen in de grondwatertafel. Dit zal eveneens een impact hebben gehad op de bewaringstoestand van eventueel aanwezig organische resten.

Gelet de beperkte impact op het bodemarchief en de aanwijzingen dat het bodemarchief ten dele is versnipperd en gedegradeerd wordt bijkomend archeologisch onderzoek als weinig zinvol beschouwd. Daarenboven zou, gelet de aanwezige ophoging, de financiële kost van bijkomende onderzoeksdaden, nooit in verhouding staan tot de mogelijke resultaten. Mede vanwege de kosten-baten afweging dient afgezien te worden van een verder schrijdend onderzoekstraject.

Uiteraard dient hierbij gewezen te worden op de archeologische meldingsplicht, conform artikel 5.1.4 van het huidige decreet betreffende het onroerend erfgoed.

1.4 Conclusie

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuw industrieel pand met laad- en loskade en bijhorende verharding aan de Molenstraat te Ruien (Kluisbergen). Op het terrein was tot voor kort een thermische kolencentrale gelegen. Op basis van de landschappelijke situatie en de gekende waarden is er ter hoogte van het plangebied een trefkans inzake vondstenarcheologie en in mindere mate sporenarcheologie. Echter gelet de bodemkundige gegevens blijkt dat enkel de paalfunderingen interfereren met het bodemarchief. Tevens kan aangenomen worden, op basis van de orthofotosequentie en beschrijvende bodemonderzoeken, dat het bodemarchief ten dele is versnipperd. Gelet deze beperkte impact van de geplande werken in een vermoedelijk reeds aangetast bodemarchief kan geconcludeerd worden dat de financiële kost van verder archeologisch onderzoek niet in verhouding zal staan tot de mogelijke resultaten. Bijkomend onderzoek wordt weinig zinvol geacht.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

Beschrijvend booronderzoek Electrabel Centrale Ruien 11/004746

De Kreyger et al., 2017, Kluisbergen-Avelgemstraat (archeologienota met ID 5428)

De Kreyger et al., 2017, Kluisbergen-Herpelgem (archeologienota met ID 3806)

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.